

De Ommekeer

VVD-lijsttrekker Wiegel kan zijn emoties niet de baas tijdens een verkiezingsdebat in mei 1981. Jooop den Uyl troost hem en fotograaf Verhoeff drukt af. FOTO BERT VERHOEFF

Aan het begin van het nieuwe jaar belicht *Trouw* werken die een culturele omslag hebben ingeluid. Aflevering 2: De tranen van Wiegel.

Toen emotie nog privé was

Hans Nauta

Er hadden best al wat tranen over de beeldbuis gerold. Mies Bouwman had gesnikt van vermoeidheid en geluk na een etmaal 'Open het Dorp', Jan Janssen had tranen gezweet bij de overwinning in de Tour de France. Maar puur verdriet, dat was iets anders. Daaraan was de tv-kijker in 1981 nog niet gewend.

Daarom was het zo schokkend dat VVD-politicus Hans Wiegel in een verkiezingsdebat door een publieksvraag werd geconfronteerd met zijn verse weduwenaarschap en begon te huilen.

De live-uitzending van Avro's 'Vragenvuur' werd afgebroken. De televisiebeelden zijn nooit herhaald en dat kan ook niet meer. Op de onderzoeksafdeling van het Instituut voor Beeld en Geluid gaat het gerucht dat debatleider Jaap van Meekren zich zo schuldig voelde over het voorval, dat hij de banden uit het archief had gehaald. „Ze zullen bij zijn kinderen op zolder liggen”, vermoedt onderzoeker Hans van den Berg.

Die avond waren er twee fotografen aanwezig, de jonge Bert Verhoeff en de oudere Dolf Toussaint. Ze reageerden heel verschillend. Haast alsof ze twee visies op het vak vertegenwoordigden. Alsof het antwoord op de vraag hoe privé verdriet hoort te zijn, niet meer zo vanzelfsprekend was als voorheen.

De een wilde fotografieren, de ander troosten. Verhoeff (61) herinnert zich hoe

Wiegel opeens niet meer uit zijn woorden kwam. „Ik begon foto's te maken. Er gebeurde immers iets opzienbarends en ik was daar als nieuwfotograaf.” Hij herinnert zich dat Toussaint geen foto's maakte. „Toussaint troostte Wiegel zelfs, legde een arm om hem heen, ook al was hij een PvdA-stemmer.”

Dat Verhoeff fotografeerde, lag op de studiovloer zeer gevoelig. Er werd meteen op hem ingesproken, niet door het gevolg van Wiegel maar door Avro-medewerkers. „Het woord *parazzo* bestond nog niet, maar in hun ogen was ik een hyena.”

Nadenkend over de omstandigheden van die avond, zegt Dolf Toussaint (86) fotograferen op zo'n moment 'onbehoorlijk' te vinden. „Je legt iets vast waar je buiten moet blijven. Fotografie moet geen bemoeizucht worden.” Hij spreekt van een plotselinge privésituatie. Dat een tv-uitzending zo publiek is als het maar kan, maakt niet uit. In zijn ogen zijn er grenzen aan het aanwezig mogen zijn. „De kwetsbaarheid van het leven staat bij mij boven alles en daaruit voort komen de argumenten om te twijfelen. Een fotograaf heeft een beschermende functie, net als artsen en ouders. Als er iets met een kind gebeurt, ga je niet fotografieren zonder hulp te verlenen. Niet het vak, maar de mens is heilig.”

Verhoeff zegt terughoudend te hebben gefotografeerd. Hij maakte twee of drie beelden, met een telelens vanwege de afstand. „Later liep Wiegel vlak langs me, zo aangeslagen nog dat hij amper wat zag. Toen

heb ik geen foto gemaakt. Ik wilde niet te opzichtig, niet te gulzig zijn.”

Dat hij wel fotografeerde op afstand, in de anonimiteit, maar niet in de openheid, wijst dat op aarzeling? „Als ik tijdens de uitzending dicht bij Wiegel had gestaan, weet ik niet wat ik had gedaan.”

Later heeft hij wel eens besloten om geen foto te maken in een pijnlijke situatie. Op Marken fotografeerde hij een begrafenisstoet in de sneeuw.

„Opeens viel de kist hard op de grond. De verstoorde blikken die ik zag toen ik de eerste foto had gemaakt, werden nu vijandig. Ze waarschuwden: waag het niet om dit vast te leggen.” En dat deed hij ook niet.

Een begrafenisstoet is zowel openbaar als heel intiem. Maar hoe privé kan een live uitgezonden politiek debat zijn? Privacy was bovendien niet het voornaamste bezwaar tegen het gebruik van de foto's van Wiegel. Dat was de vrees dat de VVD kiezers zou verliezen. D66'er Jan Terlouw zou volgens Van Meekren hebben verzocht dat dit tien- of twintigduizend stemmen zou schelen.

Verhoeff ging naar huis. Het was te laat om de foto bij de kranten aan te bieden, maar dat was hij ook niet van plan. De volgende dag belde de *Völkscrant* met de vraag of hij zijn beelden wilde opsturen. „Ik antwoordde dat ik daarover na moest denken. Ik wilde eerst voor mezelf uitmaken of het juist was of niet. Ik was een jonge fotograaf en wist niet wat dit voor gevolgen kon hebben. Misschien zou de VVD me voortaan wel negeren.”

„Blijkbaar heerste ook op de redacties de vraag of dit wel kon of niet.” Huilen op tv was toch nog niet geaccepteerd. „Daarbij ging het niet om een vrouw, maar om een man met gezag.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

Troosten of filmen? Het antwoord is altijd filmen. „Cameralieden zijn daarin om te spreken dat hij als een orakel ingevoegen teksten uitbraakte. „Zo gemakkelijk is het niet.”

De 47 nummers dragende cd's zijn goedgevoeld gevuld met ruwe studioversies, bootlegs, die Robert Zimmerman (zoals Dylan echt heet) als 24-jarige liedjesschrijver opnam in de vroege sixties. Oorspronkelijk niet bedoeld om vrij te geven, maar om voor het label M. Witmark & Sons rechten vast te leggen, zodat andere artiesten in zijn later opgebouwde status als maatschappijkritisch muzikant.

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„Het is niet zo dat liedjes naar je toe komen en dat je ze uitnodigt om binnen te komen”, schreef Dylan als begin zestiger in zijn autobiografie (2004, Nijgh & Van Ditmar) om het idee tegen te spreken dat hij als een orakel ingevoegen teksten uitbraakte. „Zo gemakkelijk is het niet.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

Beeld & Geluid Saskia Bosch, Belinda van de Graaf, Peter van der Lint, Seije Slager, Frank Straver, Rinske Wels

Blowin' In The Wind had best anders kunnen klinken.

FOTO AP

Dylans klassiekers, met gekuch en gegorgel

Frank Straver

CD POP
Bob Dylan
The Witmark
Demos: 1962-1964
Columbia

De liedjes van Bob Dylan zijn grijsgegraaid. Klassiekers als 'Blowin' In The Wind', 'Mr. Tambourin Man' en 'A Hard Rain Is A-gonna Fall' voorop: het werden evergreens. Elke inzet van instrumenten, iedere intonatie in zang ligt ergens in onze hersenpan opgeslagen als een absolute waarheid, die klopt en niet anders had kunnen zijn. Misschien vindt die muzikale vorm van indoctrinatie plaats bij alle veelgehoorde muziek, maar bij Dylan wel in het bijzonder. Zijn bloemrijke teksten worden vaak als een in steen gebeiteld heiligchrift beschouwd.

De dubbel-cd 'Bob Dylan, The Witmark Demos (1962-1964)' veegt die illusie van tafel. Het schaaf- en hakwerk dat schuilgaat achter Dylans marmeren beelden wordt blootgelegd. Dat begint al in het cd-boekje. Op afgedrukte kladjes zijn Dylans doorhalingen te zien en de wijzigingen die hij doorvoerde in songteksten die hij met potlood in eerste versie uitschreef of, heel modern, op de typemachine uittypete. Krabbelwerk uit het schrijfproces dat op zich niet wereldschokkend is, maar wel fascinerend inzichtelijk maakt: de liedjes die we kunnen dromen hadden zomaar anders kunnen klinken.

„Het is niet zo dat liedjes naar je toe komen en dat je ze uitnodigt om binnen te komen”, schreef Dylan als begin zestiger in zijn autobiografie (2004, Nijgh & Van Ditmar) om het idee tegen te spreken dat hij als een orakel ingevoegen teksten uitbraakte. „Zo gemakkelijk is het niet.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

scheen, scoorde het trio Peter, Paul & Mary een hit met zijn creatie 'Blowin' In The Wind'. Andere nummers van 'The Witmark Demos' werden 'in de markt gezet' door bijvoorbeeld Stevie Wonder en The Byrds. Pas later zou Dylan ze voor zijn solocarrière gebruiken. De vroege Dylan-versies zijn rudimentair, volledig ongepolijst. De muzikale zelfbegeleiding op mondharmonica, piano of akoestische gitaar is schraal. Op de achtergrond bonkt een dichtslaande deur. Een vloek of lach van Dylan onderbreekt af en toe zijn typisch nasale, ongekunstelde klanken. Middenin 'Blowin' In The Wind' vormt een gorgelende, slijmerige kuch een opmerkelijk intermezzo. Als Dylan 'Let Me Die In My Footsteps' speelt, is hij het zat en zet hij er vroegtijdig een punt achter. „Het duurt zo ontzettend lang, ik heb het al zo vaak gespeeld.”

Dat is direct ook de grote charme van 'The Witmark Demos'. In deze tijd, waarin originele platen van bands uit de jaren zestig en zeventig na een digitale opknappbeurt kras- en kraakloos onder het kopje *remastered* opnieuw worden uitgebracht, werkt deze omgekeerde actie verfrissend. Een ode aan de imperfectie, aan de achterkant van het studioproces. Vooral voor volbloed Dylan-aanhangers is de cd-box een welkome aanvulling, al schijnen sommige adepten de bootlegs al via andere wegen bemachtigd te hebben.

Naast kladversies van later succesmateriaal als 'Masters of War' en 'Don't Think Twice' staan op het album ook nooit eerder gebruikte nummers. In totaal vijftien stuks, waaronder 'Ballad For A Friend', 'Guess I'm Doing Fine' en 'The Death Of Emmett Till'.

Dat laatste is een aangrijpend relaas over de zwarte jongen Emmet Till die in 1955 werd afgejut en vermoord, omdat hij floot naar een blank meisje. De daders gingen vrijuit. De moraliserende recapitulatie door de jonge Dylan past naadloos in zijn later opgebouwde status als maatschappijkritisch muzikant.

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

„De cameraman gaat voor het beste shot zo dicht bij de huilende persoon staan dat de arm op de schouder buitengewoon dichtbij is. Maar dat zal hij nooit doen.”

CD POP
Duffy
Endlessly
Universal

Duffy zoals we haar kennen

Bernard Bulter van Suede was een van de architecten van de volvette soulsound op de debuut cd 'Rockferry' van Duffy. Het album leverde de zangeres uit Wales een Grammy en ongekend commercieel succes op. Maar desondanks heeft Duffy er niet voor gekozen om de samenwerking met Butler voort te zetten. In plaats daarvan nam ze voor haar tweede album 'Endlessly' songschrijver en producer Albert Hammond in de arm, die onder meer hits voor Tina Turner en Whitney Houston schreef. Voor de sound had

deze wisseling van de wacht weinig gevolgen. Het enige verschil is dat de songs ditmaal wat droger en minder zwaar aangezet klinken. Maar de cross-over van pop, blues en soul is in stand gebleven en het album bevat daarnaast weer de nodige potentiële hits. De single 'Well well well' is net zo'n knaller als 'Mercy' en 'Don't forsake me' is een aangrijpende smartlap. Bovendien ademt het album als geheel zo'n warme en doorleefde sfeer, dat 'Endlessly' bijna niet meer uit je cd-speler te branden is. (SB)

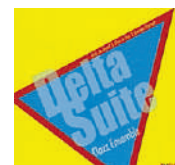

CD KLASSIEK
Antonio Pappano
Rossini
Stabat Mater
EMI

Opname voor de eeuwigheid

Zijn cd-opname van Verdi's *Dodennis* werd vorig jaar gezien als een soort nieuwe standaard voor dat overwoestbare werk. Nu komt dirigent Antonio Pappano met een gloednieuwe opname van Rossini's *Stabat Mater* die dat predicaat evenzeer verdient. Rossini's late compositie uit de tijd toen hij eigenlijk al helemaal gestopt was, heeft vier geweldige solisten nodig die ook nog eens goed bij elkaar passen. Dat is hier met Anna Netrebko, Joyce DiDonato, Lawrence Brownlee en Ildebrando D'Arcangelo uitstekend

gelukt. Netrebko is fenomenaal in haar vurige 'Inflammatus'-solo en het duet 'Quis es homo' met DiDonato heeft nooit mooier geklonken. Brownlee is een toonbeeld van stijlvol zingen en D'Arcangelo is een ideale bas. Koor en orkest van de Accademia di Santa Cecilia Roma voegen Italiaanse gloed toe aan deze reli-opera in zakformaat. Tot aan het haast agressieve einde – lekker fel spelend koper – houdt Pappano de teugels uiterst strak in handen. Een opname voor de eeuwigheid. Schitterend. (PvdL)

CD JAZZ
Clazz Ensemble
Delta Suite
Zefir records

Zeeland in jazz verklankt

Niet alleen beeldende kunstenaars zijn gevoelig voor het beroemde 'Zeeuwse licht'. Ook jazzmusici laten zich er graag door inspireren tot het schilderen met klankkleuren. Beroemd is de anarchistisch getinte uitvoering van de 'Zeeland Suite' die Leo Cuypers in de jaren zeventig opnam. Nu ligt de 'Delta Suite' op de mat: het zijn eigenlijk drie muziekstukken, door de Zeeuwse componisten Dick de Graaf, Dies le Duc en Douwe Eisinga. Die laatste leverde slechts één nummer in, de andere twee componeerden echte suites.

Waar De Graaf wat veiliger binnen het jazzidoom blijft, varieert Le Duc in zijn muziek met verschillende vormen en sferen. Het Clazz Ensemble, dat alles uitvoert, bestaat uit leden van onder andere het Metropole Orkest en het Asko/Schönberg, en beide schijnbaar haaks op elkaar staande invloeden houden het geluid mooi in evenwicht: de musici leggen lekker in het gehoor liggende blazersarrangementen neer, maar dan volgt er altijd weer een stekelig element dat de muziek behoedt voor gelijkheid. (SS)

CD KLEINKUNST
Mondo Leone
Voor jou, van mij
MonDoLala
Records

Gekantelde kijk op de wereld

Achter Mondo Leone gaat de zanger, liedjesschrijver en filmer Leon Giesen schuil. Al een aantal jaar levert dat grappig-ontroerende theaterprogramma's en cd's op, waarbij steevast blijkt dat Giesen een aangename gekantelde kijk op de wereld heeft. Hij heeft oog voor het gewone en weet dat bijzonder te maken. Zijn voorstellingen zitten vol eerlijke verhalen, filmpjes en natuurlijk liedjes. De teksten zijn dan weer romantisch, dan weer heel nuchter. Een liedje als 'Mijn top 5' gaat bijvoorbeeld over zijn meest geliefde

geluiden, zoals het wrijven van de handen van zijn oude meester op school. In een van zijn songs op 'Voor jou, van mij' zingt hij: 'Liedjes zijn een soort van deur in je ziel'. Giesen laat hem vaak vrijuit openstaan voor zijn gedachten, associaties, herinneringen en liefdesverklaringen. Maar wie de echte kracht van Mondo Leone wil meemaken, moet naar het theater om de man, zijn verhalen en de beelden erbij te zien. Zijn onemanshow 'Genomi-neer' is nog tot begin juni door het hele land te zien. (RW)

DVD FILM
Abbas Kiarostami
Copie Conforme
A-Film

Sterk verhaal vol tegenstrijdigheden

Het huwelijksdrama van de Iraanse meester Abbas Kiarostami belandde afgelopen jaar op heel wat favorietlijstjes. En dat bracht weer nieuwe gezichtspunten. De Amerikaanse filmcriticus Jonathan Rosenbaum bleek er een remake van Kiarostami's eerste film 'Report' (1977) in te zien, gebaseerd op Kiarostami's huwelijksperikelen en uiteindelijke scheiding. De Britse criticus Mark Cousins vierde vooral het optreden van steractrice Juliette Binoche, die hij op één lijn zette met filmiconen Renée Falconetti, Louise

Brooks en Anna Karina. Geoff Andrew, programmeur bij het British Film Institute, zei vooral te hebben genoten van het ambigue verhaal, vol ironieën, pesterijtjes en *intentional inconsistencies*. Het is precies wat 'Copie Conforme' zo sterk maakt: de uitnodiging om er van alles in te zien, en in te ontdekken. Zo kun je ergeren aan het toeristische Toscano, en tegelijkertijd als een blok vallen voor het hoogst inventieve huwelijksspel dat Binoche met operazanger en debuterend acteur William Shimell speelt. (BvdG)